

Dokument	Hygien och skyddsutrustning
Datum:	2024-03-08
Utfärdat av:	Gabriel Issa
Godkänt av:	Kennedy Cankalp
Revidering: Datum/ Signering:	-

Hygienrutiner

Lunatandläkarnas hygienrutiner bygger på de nationella rekommendationer för lägsta godtagbara standard som tagits fram av Föreningen för Svensk Vårdhygiens tandvårdssektion, 2:a upplagan 2022-11-17.

Riktlinjer för vårdhygien i svensk tandvård

Vårdhygieniska åtgärder har som mål att förebygga infektioner hos patienter, hindra smittspridning mellan patienter samt hindra smittspridning från patient till tandvårdspersonal och omvänt. Tandvård ska bedrivas med en god hygienisk standard. Detta berör lokaler, utrustning, tillgång till vårdhygienisk kompetens samt hur vården planeras och organiseras, enligt Tandvårdslagen 1985:125. Med jämlik vård menas att alla patienter ska få tandvård på lika villkor och utan dröjsmål, oavsett eventuell smitta. Vid allt tandvårdsarbete ska alla medarbetare ha aktuella kunskaper, planera behandlingen noggrant, ha bestämda, gemensamma rutiner samt arbeta lugnt och metodiskt för att motverka stress. Väl genomtänkta rutiner är en förutsättning för ett arbete med hög kvalitet.

Ansvar för vårdhygien inom svensk tandvård,

enligt Tandvårdslagen (1985:125) samt Patientsäkerhetslagen (2010:659)

Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen. Vidare ska tandvården vara av god kvalitet med en god hygienisk standard.

Vårdgivarens ansvar	ska planera, leda och kontrollera verksamheten så att kravet på god vård i Hälso-och Sjukvårdslagen respektive Tandvårdslagen upprätthålls.
Verksamhetschefens ansvar	ansvarar för tandvårdsklinikens vårdhygienrutiner samt ansvarar för att fördela arbetsuppgifter baserat på den enskildes kompetens.
Medarbetarens ansvar	Den som är yrkesmässigt verksam eller under utbildning i verksamhet som innefattar arbetsmoment som innebär fysisk kontakt med patienter ska, i situationer där det finns risk för överföring av smittämnen, iakttä föreskrifter gällande basal hygien i vård och omsorg SOSFS 2015:10. Enligt 6 kap. 4 § Patientsäkerhetslagen är hälso- och sjukvårdspersonal skyldig att bidra till att hög patientsäkerhet upprätthålls.

Vård på lika villkor, basala hygienrutiner som gäller för alla patienter

Alla kroppsvätskor behandlas som potentiellt smittsamma för att förhindra spridning av smittsamma sjukdomar. Alla patienter kan vara bärare av sjukdomsframkallande mikroorganismer.

En patient med känd eller misstänkt blodburen eller annan smitta kräver inga särskilda hygienrutiner under eller efter tandbehandling under förutsättning att gällande hygienriktlinjer följs.

Omhändertagandet efteråt av rum, instrument och avfall kräver inte heller särskilda rutiner utan tas omhand enligt rekommenderade hygienrutiner.

All tandvårdspersonal skall vara beredd att behandla alla oavsett känd eller misstänkt smitta. Att avvisa någon på grund av blodburen eller annan smitta är oprofessionellt och står inte i överensstämmelse med god yrkesetik.

Det är viktigt att komma ihåg att vissa infektionssjukdomar är som mest smittsamma innan de första symtomen visar sig eller innan de kan verifieras i någon provtagning.

Basala hygienrutiner och klädregler

En av de viktigaste åtgärderna för att förhindra smittspridning inom tandvården är att tillämpa basal hygien i vård- och omsorg (SOSFS 2015:10, AFS 2018:4).

Basala hygienrutiner ska tillämpas av all tandvårdspersonal vid undersökning och behandling oberoende av kännedom om patienten bär på en känd smitta eller inte. Det är viktigt att bryta smittkedjan genom goda hygienrutiner.

Handhygien

- Underarmar och händer ska hållas fria från armbandsur, smycken, plåster, bandage, förband, stödskenor eller motsvarande.
- Naglarna ska vara korta och fria från konstgjort material.
- Händerna ska tvättas med flytande tvål och vatten om de känns eller är synligt smutsiga.
- Händerna ska vara torra innan de desinfekteras.
- Handtvätt ska alltid efterföljas av handdesinfektion. Efter vård av eller omsorg om en person som kräks eller har diarré ska händerna alltid tvättas med vatten och flytande tvål före handdesinfektion.
- Händerna och underarmar ska desinfekteras före och efter patientnära arbete.

Handdesinfektion

Händerna ska desinfekteras med alkoholbaserat handdesinfektionsmedel (som är godkänt enligt standarden SS-EN1500). Handdesinfektionsmedel innehåller en återfettande komponent som gör att huden inte torkar ut. Följ tillverkarens instruktion gällande hållbarhet.

- Ta rikligt med handsprit (2 - 4 ml).
- Massera in medlet överallt på händerna och en bit upp på underarmarna, glöm inte fingertoppar och tumgreppet.
- Låt lufttorka.

Handskar

- Handskar ska användas vid kontakt med kroppsvätskor samt vid kemikaliehantering.
- Händerna ska desinfekteras före och efter användning av handskar.
- Kasta handskarna efter användning.
- Handskar ska inte tvättas eller desinfekteras.
- Handskar byts mellan orent och rent vårdmoment.

- Var medveten om att handskar blir förorenade och sprider smitta på samma sätt som en oskyddad hand.

Skyddsutrustning

- Vid arbetsmoment med risk för stänk av kroppsvätskor mot ansikte, ska skyddsutrustning som heltäckande visir användas, alternativt kan skyddsglasögon i kombination med vätskeavvisande munskydd klass IIR användas (AFS 2018:4).
- Använd patientbundet engångsförkläde vid patientnära arbete, om kläderna riskerar att komma i kontakt med kroppsvätska eller annat biologiskt material, exempelvis hud eller hudflagor.
- Engångsförklädet får inte lämna behandlingsrummet och ska kastas direkt efter användning.

Arbetskläder

- Arbetskläder används endast på arbetsplatsen.
- Arbetskläder ska bytas dagligen eller vid behov oftare.
- Om arbetet bedrivs på flera platser får arbetskläder bäras mellan dessa.
- Arbetskläder ska vara kortärmade, det vill säga sluta ovanför armbågen.
- Får ej kombineras med privata kläder.

Övrigt att tänka på

- Örhängen och andra smycken i läkta, piercade hål kan användas om de inte hänger ner i arbetsområdet. Läkt piercat hål, oavsett var det sitter, utgör ingen påvisad smittrisk. Om hålet är infekterat kan smitta spridas vidare via medarbetares händer. Inför patientnära arbete måste tatueringar på händer och underarmar vara läkta.
- Hel hud på händer och underarmar är en förutsättning för korrekt handdesinfektion.
- Värmekofter samt långärmad rock får endast användas utanför behandlingsrum och steril, ej i patientnära arbete och där medicintekniska produkter av specificerad renhetsgrad hanteras.
- Hår och skägg ska fästas upp så att det inte hänger och faller ner i arbetsområdet.
- Om huvudduk används ska den fästas upp och bytas dagligen.

Tvätt av arbetskläder

Hantering från smutsig tvätt till ren tvätt är en process med många steg. Samtliga steg måste fungera för att tvätten ska bli ren och bibehållas ren fram till användning. Smutsig tvätt från tandvård och vård- och omsorg innehåller mikroorganismer och måste därför hanteras så att smittspridning undviks.

Tvättprocessens påverkan på mikroorganismer är en kombination av värme, mekaniska och kemiska faktorer i relation till inverkningsstid.

Smutsig tvätt från tandvård, vård- och omsorg tvättas vid hög temperatur för att minska mängden mikroorganismer. Tvätt av textilier i minst 60 grader under minst 15 minuter i kvalitetssäkrad tvättprocess, följt av en torkningsprocess är tillräcklig för att uppnå en reduktion av mikroorganismer till en nivå som inte innebär risk för överföring av smitta. I första hand bör hantering av tvätt ske på tvätterier i kontrollerade processer (SS-EN14065).

Smittvägar i tandvården

- Indirekt kontaktsmitta är den vanligaste smittvägen då smittan överförs från en person till en annan via händer, föremål och arbetskläder som är förorenade med smittämne.
- Droppsmitta överförs via hostningar, nysningar, kräkningar och diarréer som ger en dusch av mikroorganismer. Smittoämnet når inte längre än en meter, en armlängds avstånd, innan de faller ner. Så sprids de flesta luftvägsinfektioner.
- Luftburen smitta innebär att mottagaren av smittämnet inandas dammpartiklar eller mikroskopiskt små intorkade vätskedroppar innehållande mikroorganismer. Vid hosta kan förutom droppsmitta även en aerosol uppstå. Då dropparna i aerosolen torkar ihop till mindre droppkärnor (<5 μm) kan de spridas med luften och därefter inhaleras till de nedre luftvägarna. Så sprids till exempel vattkoppor, mässling och tuberkulos.
- Blodburen smitta överförs till blodet via blodblandat sekret eller kroppsvätska. Så sprids exempelvis hepatit B, C samt HIV. Det kan ske via stick och skärskador samt kontaminerade handskar.

Klinikens hygienrutiner

Behandlingsrum

Behandlingsrummets ytor ska vara rena och fria från instrument och material. Förvara instrument och material i stängda skåp och lådor för att undvika stänk samt för att lätt kunna desinfektera ytor.

Möbler och gardiner

Möbler ska vara avtorkningsbara och tåla alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid. I vårdrummet ska inte gardinlängder, utanpåliggande persienner, draperier eller mattor förekomma.

Sterilen

- Innan uppstart och efter avslut på dagen desinfekteras alla bänkytor och kontaktytor (ytor som vi rör) med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.
- Rena och orena ytor ska vara åtskilda. Flödet ska vara från orent till rent. Hela diskbänksytan i stål, som finns till höger om diskdesinfektorn, är en oren yta. Övriga ytor i sterilen är avsett för rent gods.
- Behåll fria ytor och desinfektera avlastningsytan avsedd för gods mellan rengöringsprocesserna.

Rutin innan första patient för dagen

- Genomspolning av unitens slangsystem görs enligt tillverkarens anvisningar. Vid avsaknad av vattenreningssystem genomspolas systemet minst 3 minuter.
- Desinfektera alla ytor - unit, instrumentbrygga, sugslangar, röntgenapparat, behandlingsstol samt alla tagytor med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid. Rengör behandlingsstolens underrede och fotpedal.
- Desinfektera specialutrustning som används på behandlingsrummet. Använd för ändamålet avsedd torkduk.
- Ställ fram nödvändiga instrument för aktuell behandling.
- Använd alltid patientbunden plockpincett, används instrumentbricka ska den innehålla plockpincett.
- Alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid i originalförpackning samt torkdukar ska finnas lätt tillgängliga på behandlingsrum.

Under varje patientbehandling

- Skapa fria ytor för att kunna utföra en korrekt ytdesinfektion med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.
- Använd patientbunden plockpincett vid framtagande av material.
- Torka instrumenten rena från synliga materialrester vid behov och lägg dem i rätt ordning på brickan.
- **Vi använder injektionssprutor med integrerad säkerhetsanordning (AFS 2018:4).**
- **Skyddshylsan ska aldrig sättas tillbaka på en kanyl eller annat vasst föremål efter användning (AFS 2018:4).**
- När injektionen är avslutad ska stickskyddet på injektionssprutan aktiveras.
- Den använda kanylen eller annat använt vasst föremål ska genast efter användning läggas i behållare för stickande och skärande avfall (AFS 2018:4).

- Vassa föremål som används på människor eller djur ska hanteras och överlämnas så att det inte orsakar skada eller riskerar att överföra smitta (AFS 2012:7).
- Håll lådor och skåp stängda.

Efter varje patientbehandling

- Instrumenten torkas rena från synliga materialrester.
- Instrumenten läggs i rätt ordning på brickan.
- Materialrester sorteras enligt lokala rutiner.
- Sugslangar sugs igenom med vatten efter behandling.
- Scalerhandstycke, hand- och vinkelstycken, blästerspets, sugar och vattenglas/mugg tas bort och hanteras enligt gällande rutin.
- Lösa instrument läggs på separat låsbar bricka, undvik instrumentkorgar.
- Orena instrument transporteras direkt till sterilen.
- Engångsmaterial sopsorteras enligt gällande lokal rutin.
- Desinfektera med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid alla bänkytor, tagytor, brickbord, instrumentbrygga inkl. slangar, sugslangar, assistentenhet, hårdljuslampa, operationsbelysning, röntgenapparat, mus och tangentbord samt övrig specialutrustning. Desinfektera även behandlingsstolen med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.
- Sugslangarna desinfekteras på utsidan med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid mellan varje patient.

Rengöring av behandlingsstol och operatörsstol

- Desinfektion ska utföras mellan varje behandling.
- Följ tillverkarens anvisningar för skötsel av stolen.

Rutin efter dagens sista patient

- Desinfektera alla ytor - unit, instrumentbrygga, sugslangar, röntgenapparat, behandlingsstol samt alla tagytor med alkoholbaserat ytdesinfektion med tensid. Rengör behandlingsstolens underrede och fotpedal. Använd för ändamålet avsedd torkduk.
- Fontän- och sugslangar sugs igenom med rengöringsmedel enligt tillverkarens instruktioner.
- Sugslangsadaptrar monteras isär och desinfekteras i diskdesinfektor efter sista patienten för dagen.
- Trevägsspruta/blästerhandtag monteras isär (se tillverkarens rekommendation) och desinfekteras i diskdesinfektor efter dagens slut eller oftare vid behov.
- Häng upp fotpedalen och hissa upp stolen så att städning av golven underlättas.

Punktdesinfektion

- Vid stänk eller spill ska den orena/kontaminerade ytan omgående rengöras och desinfekteras med alkoholbaserat desinfektionsmedel med tensid.

Övrigt

Tangentbord och mus

- Tangentbord och mus som är avsedda för vårdmiljö ska användas.
- Tangentbord och mus ska desinfekteras mellan varje patient med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.

Kamera och tillbehör

- Extraoral fotografering bör utföras med assistans för att uppfylla vårdhygieniska krav.
- Följ tillverkarens anvisningar för rengöring och desinfektion av fotoutrustning.

Materialvagnar/materiallådor.

- Använd vagnar/lådor med överfallande lock.
- Vagnar och lådor hålls stängda under behandling.
- Följ lokal fastställd rutin för desinfektion och rengöring av vagnar/lådor.

Bakterieprov på unitens vatten

Enligt Socialstyrelsens rekommendation (Att förebygga vårdrelaterade infektioner, 2006) ska alla kliniker låta analysera unit-vattnet minst en gång per år för att kontrollera den totala halten mikroorganismer. Analys av unit-vattenprover ska ske på laboratorium som utför denna typ av analyser. Skulle provsvaret visa att halten överstiger 100 CFU/ml (gräns för tjänligt vatten efter livsmedelsverkets normer) rekommenderas intensivrengöring och därefter tas nya vattenprover. Om även dessa är förhöjda kontaktas unit-leverantören för vidtagande av åtgärd.

Öppet fönster, fläktar och portabla klimataggregat

Öppna fönster, fläktar och portabla klimataggregat ska ej användas på behandlingsrum och där gods av specificerad renhetsgrad hanteras (rent, höggradigt rent eller sterilt) eller där sådant gods förvaras.

Tandtekniska arbeten

- Rengöring av avtryck och tandtekniskt arbete ska ske så snart som möjligt för att undvika att saliv och blod torkar in.
- Rengör avtrycken och tandtekniska arbeten med kallt vatten direkt efter avtryckstagningen/provningen.
- Lägg avtrycket i en burk eller plastpåse med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid i 1 minut. OBS! Tiden ska ej överskridas.
- Skölj noga med kallt vatten efter desinfektionen för att förhindra att avtrycket tar skada.
- Notera på följesedeln att avtrycket är desinfekterat.
- Tandtekniska arbeten som kommer från tandteknikern ska desinfekteras innan de provas på patient.

Röntgen

Desinfektera huvudströmbrytaren, exponeringsknapp, röntgenriktmedel, röntgenkragen och i förekommande fall separat röntgenstol, med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid efter varje patientbehandling.

Digital röntgenbildtagning

Sensor

Vid exponering med sensor används engångshygienskydd. Rengör sensor och sladd enligt tillverkarens anvisning.

Panoramaröntgen med eller utan kefalostat

Ta bort **bitpinnen** efter varje patient och desinfektera den enligt tillverkarens anvisningar. Om engångshygienskydd används avlägsna det och kassera. Desinfektera kontaminerade delar på röntgenapparaten samt huvudströmbrytare, manöverpanel och exponeringsknapp efter varje patient.

Dentoalveolär kirurgi på allmänklinik

Klädsel

- Operationsmössa.
- Munskydd IIR och skyddsglasögon alternativt visir.
- Rena arbetskläder samt engångsförkläde.
- Sterila handskar.

Operationsdukning

- Patientens hår täcks med operationsmössa.
- Steril duk läggs på patientens bröst.
- Vattentillförseln till vinkelstycket stängs av om ej separat operationsmaskin används.
- Slangen till bormaskinen kläs med steril slangstrumpa.
- Sterilt vinkel- eller handstycke monteras.
- Desinfekterat brickbord täcks med steril duk.
- Steril operationsbricka ställs fram.
- Operationslampans handtag täcks med sterilt emballage alternativt sterilt lamphandtag.
- Steril operationssug monteras.

Det är ur vårdhygienisk synpunkt en fördel med bakre assistans vid kirurgiska ingrepp